

Píseň: EZ439 – K nám popatř z nebes vysokosti + **modlitba;**
Oddíl k výkladu: Rt 1, 1-6

Milí,

na posledním setkání jsme se věnovali pozdnímu přídavku k Mk. Zdůrazňoval jsem nápadnou nesourodost s původním textem – přidaný závěr vznikl o cca 50-100 let později. I skutečnost, že je *více* takto přidaných závěrů k nejstaršímu psanému vyprávění života Ježíše Krista. Nápadný rozdíl je hned v důrazu na Ježíše jako exorcistu – právě tomu se však „markovský“ Ježíš bránil extrémně.

Nápadný je také nesoulad s ostatními kanonickými podáními, která se však tento přídavek pokouší zapojit do původního vyprávění – např. *nevíra* ostatních učedníků dvěma z cesty do Emauz.

Největší obtíží je pak „zázračný“ závěr – nejen opět v *opaku* k předchozímu, původnímu vyprávění. Ale také v magičnosti, kterou se zdá „měřit“ víru věřících. Avšak právě to je podstata těchto zvláštních slov: Pokud ti „věřící“ mají a budou mít velké nároky na ostatní (jsme už v době cca 120-170 po Kr.!), pak na ně samotné jsou kladeny nároky *mnohem větší*.

Jde tedy naopak o formulaci *nezasloužitelnosti* Boží spásy. A tak *neměřitelnosti* a *nepoznatelnosti*, kdo „(ne-)bude spasen“ – protože podle těchto měřítek ani sám Ježíš Kristus. Nebo praotcové. Nebo Mojžíš.

Dobové pozadí knihy Rút

Tak jsme také rozhodovali, jakému tématu se věnovat dál. Jako vždy nabízím také témata biblická přímo i nepřímo – systematicko-teologická, etická, religionistická atd. Vybrali jsme knihu Rút. V mnohém knihu zvláštní i na starozákonní kánon.

V křesťanském řazení SZ nalezneme tuto knihu mezi knihy „výpravnými“ mezi knihou Sd a knihami Samuelovými. To samo o sobě zastírá, o jaký spis jde. Kniha Rút totiž patří mezi *Spisy* – i

v křesťanském pohledu. Tj. *nepatří* do Tóry ani do Proroků (ať už „Předních“ nebo „Zadních“). A i mezi spisy jde o zvláštní knihu, protože jde o tzv. *sváteční* svitek, hebr. megillot.

Těch je v celém dlouhém SZ *jen* pět. Jsou čteny *celé* během bohoslužeb na daný svátek. Tak už naše chápání knihy Rút má být formováno *takto* – svátečním obdobím svátku. Kniha Rút je *dodnes* židy čtena na „svátky týdnů“ či „letnice“ (hebr. šavuot) – Lv 23, 15-21 (srv. „sedm týdnů a padesát dní!“ Řecky pentekosté hémerá). Tj. je slaven padesát dnů po Velikonocích...

Vedle Rút mezi megillót patří Ester, Píseň písní (!), Kazatel (!) a Pláč (!). Všechno spisy vlastně spíše podivné! A zejm. v křesťanství mylně chápané, nebo rovnou nečtené (Pláč!).

V tomto svátku se pak kloubí *dvě* významné události – sklizeň (srv. příběh knihy Rút) a také *darování Zákona na Sínaji* (srv. příběh knihy Rút). Obojí je v Rút snad zřetelné – kontext sklizně/hladu nás provází celý příběh. A hlavní zvěstí příběhu je... *levirátní právo!* (Dt 25, 5-10) Pojem pochází z hebr. levír = manželův bratr, švagr (proto někdy „švagrovské právo“).

Opět často mylně chápané křesťany. A i starými Israelci zřejmě zneužívané – Gn 38. I Gn 38 je však křesťany vykládána běžně zcela mylně. Hříchem Ónanovým *není* autoerotika ani jiná sexuální praktika, nýbrž *vědomé zneužívání levirátní povinnosti*. A tak zneužívání a porušování Tóry. Příběh to sám říká (Gn 38, 9). Ačkoli právě z jeho jména je v češtině dodnes odvozen termín „onanie.“

O to opatrnější tedy musíme být při čtení knihy Rút. Tolik zcela mylných, ale tradičně zažitých, vnímání musíme vůči Bohu i Bibli znovu a znovu překonávat.

Svátky

Avšak i to je podstata Bible: Nutit člověka překonávat, opouštět pohanská, mylná pochopení sebe, světa i Boha. A v knize Rút je i toto významnou zvěstí. Také proto je součástí svátků sklizně a „Letnic.“ Jak mylně dodnes křesťané rozumějí projevům

„Letnic,“ např. „mluvení jazykům“ – glosolálii, již jsme končili setkání minulý týden.

Rút je totiž sepsána také jako *odmítnutí* pohanských svátečních obřadů a praktik – jako takřka celá Bible. V případě Rúť jde o náboženské i světské chování zejm. při *sklizni*.

Je přece zřejmé, že úroda *není* v první řadě důsledkem lidské práce a zásluh. A tak, že je v první a poslední řadě důsledkem působení *nadlidských* sil, vlivů – bohů. Tak je potřeba se podle toho chovat. A tak zejm. kenaanská náboženství odpovídala hodováním a pitkami (srv. světské slavení dodnes!). A také orgiastickými slavnostmi. Abychom vlastní plodnosti odpověděli na plodnost božstev, která se projevuje plodností také polí. A také abychom božstva *povzbudili* k pokračování stejné plodnosti. Vždyť jak mocně takováto „božská dramata“ na člověka působí dodnes!

Avšak Bible to vše, až na první uvědomění, *odmítá*. Nadlidské síly počasí, hvězd i další jsou *očividně* neosobní. Tak je vůbec nezajímáme. Vždyť kolikrát byl a je hlad i v zemích „mléka a medu!“ Také proto je *hlad* hlavní zápletkou knihy Rúť.

A protože jde o božstva *neosobní*, pak je nejenom, že vůbec nezajímáme, ale zajímat ani nemůžeme. Z toho plynoucí „bezohlednost“ pohanských božstev je snad opět nasnadě. Ale v tom případě je také nemůžeme „povzbudit“ k plodnosti vlastními orgiemi. Ani pitkami. Nebo hodováním. Jsou to jen vymyšlené pohádky, výtvary lidských rukou, před nimiž se pořád dokola chceme hrbit, aby nás zachránili. Dnes stejně jako kdykoli dříve.

Tento rozměr „proti pohanským náboženstvím“ je zřetelný také ve jménech hlavních postav: Noemi, Rúť, Boáz. To jsou v hebrejštině zřejmě narážky na jména zásadních božstev nejenom Kenaanců: Naamán, Rutaš, Baal. Naamán je nám známější pod jmény Adonis nebo Tammúz (srv. Píseň písní!).

Tak Bible tradičně přijímá, co lidé nesprávně, zhusta nesmyslně a ke své škodě věří, a *přeznačuje* lidskou víru i tradice pravdou: Bohy přeznačuje lidmi. Božské drama dramatem lidského života. Magii ohýbání nadlidských sil různými obřady a úkony *lidským milosrdenstvím*. A přidáním se k Božímu lidu.

V případě Rút navíc milosrdenství explicitně *tórického* – levirátního práva. K jehož naplňování se zřejmě nikdo moc neměl (Gn 38 i pozdější kapitoly Rút). Vlastně pochopitelně, přirozeně – ale právě proti „přirozenému“ Bible a v ní zjevený Bůh pořád dokola brojí.

Tyto dvě hlavní linie tedy máme sledovat a chápat v celém vyprávění v první řadě – protipohanskou a *tórickou*.

První verše

Což má být zřejmé hned v prvních verších příběhu: Nacházíme se v době *soudců*, tedy v době *předkrálovské* a zároveň *pomojžíšovské*. Tedy Tóra je známá, království ještě nic nekazí. V této době pak, pro změnu, nastal v Zaslíbené zemi hlad – nápadná nárážka také na praotecké příběhu Gn.

V reakci na tento hlad *opět* někdo odchází – tentokrát zprvu *bezejmenný* muž přímo z Domu chleba (hebr. bejt-lechem). Který však byl původně *domem Lachmu* (kenaanské božstvo *plodnosti*). A opět, po vzoru praotců, odchází do *nepřátelského* prostředí – tentokrát do Moábu. Tam ukryl svou rodinu později také král *David*, když byl opakovaně pronásledován Saulem. Mimochodem *ten* David, který se narodil v... judském Betlémě.

Posléze slyšíme jména všech aktérů. Je tedy zřejmé, že jejich jména neměla poutat pozornost v samotném úvodu – aby nám neunikly *jeho* souvislosti. A naopak aby o to nápadněji zaujala pozornost tato jména samotná:

Elímelek znamená „Mým-Bohem-[je]-Král“. Zřetelně pohanské jméno, předzvěst také hrůz království Božího lidu. A výpověď o tom, kým tento muž byl. Což je o to důležitější, že hebr. „melek“ (= král) je psáno souhláskově stejně jako *Moloch*, strašlivé kenaanské božstvo, jemuž byly zaživa upalovány děti také v Gí-Hinnómu (srv. Gehenna). Také králem Šalomounem (1Kr 11, 5+7)

Synové Machlón a Kiljón znamenají, řekněme, „Chabrus“ a „Vyčerpánek.“ Jejich brzký skon by tedy neměl překvapit.

A mezi nimi je zmíněno jméno *Noemi*. „Krásná, Příjemná, Něžná, Rozkošná.“ Jak nápadné vzhledem k božstvu plodnosti,

kteřé přeznačuje! Také proto si Noemi své jméno brzy v příběhu sama změní na *Hořká* nebo *Trpká* – Mara (srv. hořké byliny Pesachu – Velikonoc!).

Teprve po smrti otce se oba synové oženili. Ale s *Moábkami* – kteří *nesměli* být přijímáni do Božího lidu do desátého pokolení (Dt 23, 4-7). I tento rozměr „konverze“ bude velmi významný – srv. např. Rachab. Se svými *moábskými* ženami (Gn 19) navíc nezplodili *žádného* potomka během 10 let. Hle, jak mocná jsou božstva plodnosti a jejich kulty! Jedna se jmenovala Orpa – a bude sloužit hlavně jako „srovnávací skupina“ k druhé Rút.

Jméno Rút pak znamená „Přítelkyně, Kamarádka, Doprovod.“ Hle, její pozdější rozhodnutí vůči Noemi. A stejně také Orpa, jejíž jméno podle rabínských výkladů znamená „[Ukáže] Šíji.“

Po deseti letech – tedy velmi dlouhé době „přechodného“ pobytu – zemřeli také oba synové Noemi. Jak to napovídají také jejich jména. Tak Noemi nejenom, že nezůstal žádný zastánce právní ani přežití všedního dne, ale ještě navíc měla „na krku“ další dvě ženy.

Teprve v *takové* situaci zaslechla, že v jejím lidu je opět chléb. Explicitně z *Boží milosti*.

Tak se rozhodla vrátit se domů – přeci jen má větší šance na dobrý život, nebo alespoň přežití, jako samotná žena v Božím lidu než mezi Moábcí.

Ale co se stane, tradičně biblicky, až *na cestě* domů?

Závěr

Úvodní verše tedy připravují situaci celého příběhu. Připravují situaci levirátního práva, osamělých žen mezi pohany – a ještě během hladu v zemi. Přímo a nepřímó tím také připravují příběh na vyznání biblické *proti* pohanským náboženstvím, zejm. plodnosti. A tak proti celému kultu místních Kenaanců a jejich sousedů.

Tradičně biblicky tak činí v kontextu *utrpení*, chudoby, otroctví a strachu o přežití *Božího lidu*. Opět tedy nepůjde o vyznání činěné v pohodlí, bezpečí, lidské zajištěnosti. Tím silněji,

že Rút je *Moábka* – tedy nejenom cizinka, ale *nepřítel* Božího lidu. Navíc jakoby „prokletá“ stejně jako Orpa a Noemi – potomky nemají. A pokud mají, brzy umírají.

Co by z takových mohlo být dobrého?

Píseň: EZ530 – Snesli jsme mnohé těžkosti + **modlitba Páně**
Rozhovor